

Asia: VN/13261/2020

Lausuntopyyntö Suomen kansallisen biotalousstrategian päivityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Metsäteollisuus pitää strategialuonnosta yleisesti hyvänä ja kiittää sihteeristöä sidosryhmien aktiivisesta osallistamisesta päivitysprosessiin. Metsäteollisuus toivoo läheisen yhteistyön jatkumista myös itse strategian jälkeisessä toteutusvaiheessa. Strategian vaikuttavuus on pitkälti kiinni juuri toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuudesta.

Alla metsäteollisuuden tarkentavia kommentteja biotalousstrategian päivitysluonnokseen:

*** 1 Biotalousarvon nostamisen tavoite on vahva suomalainen viesti EU:lle ***

Strategian päivitysluonnoksessa tavoitteena painotetaan biotalouden arvonlisän kasvattamista. Metsäteollisuus pitää tätä hyvänä ydintavoitteena, joka on linjassa metsäteollisuuden laatiman ilmastotiekartan tavoitteiden kanssa. Metsäteollisuus pyrkii nostamaan puukuutiokohtaista arvonlisää nykyisestä n. 175 eurosta miltei 30 prosenttia n. 225 euroon vuoteen 2035 mennessä. Metsäteollisuus pitää myös strategialuonnoksessa mainittuja alatavoitteita erinomaisina (s. 23 sininen laatikko).

Kuten tuoreessa valtioneuvoston selonteossa EU-politiikasta (2021) todetaan, on metsien merkitys Suomelle "keskeinen talouden ja työllisyyden kannalta, ja lisäksi ne tarjoavat merkittävimmän luonnonvaramme puun, jonka avulla voimme korvata useita fossiilisia materiaaleja." Strategian päivitysluonnoksessa todetaan arvonlisän ja siten myös taloudellisen kasvun painotuksen kuitenkin uupuvan "runsaslukuisista rinnakkaisstrategioista". Tämä pätee ennen kaikkea myös EU-politiikkaan, jossa biotalous on viime vuosina kokonaisuudessaan ajautunut olemattomaan ja kiistelyyn rooliin. Kansallinen strategia onkin mitä parhain väline vaikuttamisessa eurooppalaiseen keskusteluun rakentavasti ja ratkaisuja tarjoten.

*** 2 Laajemman toimintaympäristön kilpailukyvyyn kehittäminen, sekä TKI-toiminnan, osaamisen ja koulutuksen huomiointi luovat kannustimia suomalaisen biotalouden uudistumiselle ***

Metsäteollisuus pitää hyvänä, että strategian päivitysluonnoksessa huomioidaan teollisuuden kasvukilpailukyvyille tärkeitä tekijöitä. Näihin kuuluvat liiketoimintaympäristön kehittäminen (mm. logistiikkainfrastruktuurin vahvistaminen, luvitusasioiden sujuvoittaminen, yksityisen rahoituksen aktivointi, pilotointi- ja demonstraatiomahdollisuuksien tukeminen sekä perikuntien aktivointi verotusta kehittämällä), julkiset panostukset biotaloudelle relevanttiin TKI-työhön, sekä relevantin osaamisen ennakoiva vahvistaminen.

*** 3 Kilpailukykyiset volyymiratkaisut ovat perusta korkeamman arvonlisän kasvattamiselle ***

Päivitysluonnoksessa sivuutetaan globaalisti kilpailukykyisten volyymiratkaisujen rooli kokonaan. Kilpailukykyinen, kannattava volyymiliiketoiminta luo elintärkeän pohjan olemassa olevan arvonlisän ja siten hyvinvoinnin ylläpitämiselle ja sen nostamiselle. Uusia, korkeamman jalostusasteen ratkaisuja kehitetään ja tuodaan markkinoille sitä mukaa, kun markkinat kehittyvät ja yhteiskunta niitä kulutuskäyttämismuutoksien tai regulaation myötä vaatii. Sillä välin *menestyksekkäät volyymituotteet luovat vallitsevassa markkinatilanteessa korkeinta mahdollista arvonlisää* tyydyttämällä globaalia kysyntää ja luomalla siten yksityisiä resursseja panostaa uusien ratkaisujen kehittämiseen. Ajan myötä nyt kehitteillä olevista uusista ratkaisuista kehittyä tulevaisuuden volyymiliiketoimintaa ja sykli toistuu.

Tietoisena siitä, ettei päivitetyn strategian tarkoituksena olekaan väheksyä olemassa olevan volyymiliiketoiminnan roolia, metsäteollisuus kuitenkin painottaa sen esille tuomisen tärkeyttä strategian fokukseltaan. Luontainen paikka tälle olisi esimerkiksi osiossa 2.3. Tavoitteet, jossa volyymiratkaisut voisi huomioida esim. seuraavasti (lisäysehdotus tähtien välissä): "Tavoitteena on luoda kestäviin ratkaisuihin perustuvaa taloudellista kasvua ja työpaik-koja tuottamalla mahdollisimman korkean arvonlisän tuotteita ja palveluita, *sekä turvata globaalisti kilpailukykyisille volyymituotteille kannattava toimintaympäristö*."

Toinen luontainen paikka volyymiratkaisuiden roolin kuvaamiselle olisi osio 3.1 (s.21), jossa käsitellään arvonlisän kasvattamisen merkitystä. Ensimmäisen kappaleen jälkeen voisi tätä pohtia esim. seuraavasti: "Arvonlisän kasvattamiseen tähdittäessä on huomioitava, että kilpailukykyinen volyymiliiketoiminta luo tärkeän pohjan olemassa olevan arvonlisän ja siten hyvinvoinnin ylläpitämiselle ja nostamiselle. Strategian toimeenpanossa on siksi huolehdittava myös olemassa olevan volyymiliiketoiminnan kilpailukyvyistä ja toimintaympäristön kannustavuudesta."

*** 4 Tuotteiden elinkaaren pidentäminen fossiilisia ratkaisuja korvaavien lyhytaikaisten tuotteiden kustannuksella ei ole ilmastotavoitteiden mukaista ***

Sivulla 19 esitetään, että "[i]lmastotavoitteiden ja luonnon monimuotoisuustavoitteiden saavuttaminen edellyttää raaka-ainepohjan kestävyden varmistamista ja sivu- ja jätevirtojen hyödyntämisen vahvistamista sekä tuotteiden elinkaaren pidentämistä." Metsäteollisuus haluaa korostaa, ettei nopeakiertoisia, uusiutuvia ja ympäristöhaittoja aiheuttamattomia ratkaisuja tule unohtaa yhtälöstä, jolla tavoitellaan maksimaalista hyötyä ilmastolle ja ympäristölle. Biopohjaisessa kiertotaloudessa on oleellista keskittyä systeemien, ei yksittäisten aine- ja energiavirtojen optimointiin. Tämä lähestymistapa tuo eniten sekä ympäristöhyötyjä että lisäarvoa puuraaka-aineen kokonaiskäytölle.

Metsäteollisuus ymmärtää luonnoksessa esiintyvän kirjauksen sinänsä kannatettavan tavoitteen kasvattaa hiilen varastointia. Nopeakiertoiset biopohjaiset tuotteet korvaavat kuitenkin monia lyhytikäisiä sekä ympäristölle haitallisia fossiilisia ja toksisia ratkaisuja, jotka eivät koskaan tule olemaan pitkäikäisiä. Lisäksi näillä nopeakiertoisilla tuotteilla on avainrooli terveys- ja ruokaturvallisuuden varmistamisessa. Esimerkkejä ovat monet pakkausmateriaalit, hygieniaratkaisut, kumivalmisteet, elintarviketuotteet, kosmetiikka, tekstiilit ja energia.

Erytisesti nopeakiertoisia fossiilisia tuotteita korvaamalla aukeaa biotalousratkaisuille uusia markkinoita, joilla kasvattaa arvonnäköalaa. *Lyhytikäisempien biopohjaisten ratkaisujen mahdollisuuksien rajaaminen strategian ulkopuolelle olisi näin myös suorassa ristiriidassa ilmasto- ja ympäristötavoitteiden kanssa. Asia tulisi huomioida tekstissä.*

*** 5 Täydennyksiä osaamisen ja siihen tähtäävän koulutuksen vahvistamiseen liittyviin asioihin ***

Strategialuonnos antaa onnistuneen kuvan biotalousalan koulutuksen tilanteesta (s. 10). Metsäteollisuus ehdottaa muutamaa täydentävää kirjausta osaamista ja koulutusta koskeviin kirjauksiin luonnoksen eri osioissa:

1.) S.20: Ammatillisen koulutuksen saaneet työntekijät ovat usein niitä, jotka viime kädessä toteuttavat uusia tuotantomenetelmiä, valmistavat innovatiivisia tuotteita jne. Siksi on tärkeää, että ammattiosaajia on tarpeeksi saatavilla. Muuten tekstissä on hyvin avattu ammatillisen koulutuksen osaamistarpeita.

2.) S.23: Vision olisi hyvä nostaa osaaminen tavalla tai toisella mukaan. Vision kuvaukseen voisi lisätä esim. seuraavan virkkeen:

"Tavoitteena on, että työpaikat kehittyvät ja uusia syntyy lisääntyvien investointien myötä.
Biotalousalan osaajia on kattavasti saatavilla."

*** 6 Kansallinen strategia on tärkeä ja ajankohtainen EU-vaikuttamisen työkalu ***

Kansallinen, arvonlisää korostava strategia on erinomainen vaikuttamisentyökalu. Sitä tulee hyödyntää niin edunvalvontajärjestöjen omassa työssä, mutta myös Suomen jäsenmaavaikuttamisessa EU-asioissa. Tärkeimpiä vaikuttamisen kohteita tällä hetkellä ovat Green Dealin ja sen johdanneisen teollisuusstrategian jalkautukset. Näissä biotalous loistaa poissaolollaan. Biotalousroolin korostaminen erityisesti teollisuusstrategisissa aloitteissa olisi myös itsensä kansallisen biotalousstrategian arvonlisätavoitteen mukaista. *Strategian vaikuttamistavoitteet tulisi kirjata selvästi itse strategian tavoitteisiin (s.23-24).*

*** 7 Ehdotettuihin toimenpiteisiin tulee tarttua rohkeasti ***

Metsäteollisuus peräänkuuluttaa strategialuonnoksessa esitettyjen, hyvien toimenpide-ehdotusten rohkeaa toteutusta ja sitoutumista siihen. Tämä parantaisi strategian käytettävyyttä ennakoivana, pitkäjänteisenä ja luotettavana suunnitelmana. Sitoutuneisuus tulisi näkyä myös tekstissä, jossa paikoin on käytetty ehkä turhankin varovaisia ilmaisuja kuten "kannustetaan", "tarkistetaan", "vahvistetaan", tai "selvitetään".

*** 8 Huomioita ehdotettuihin toimenpiteisiin ***

Metsäteollisuus pitää ehdotettua toimenpidevalikoimaa varsin kattavana. Suuri osa toimenpiteistä tulee vaatimaan tarkennuksia ja kehittämistä jalkautuakseen. Metsäteollisuus toivoo läheisen sidosryhmäyhteistyön jatkumista myös itse strategiapäivityksen jälkeisessä toteutusvaiheessa tehokkaiden ja kannustavien toimenpiteiden aikaansaamiseksi. Monista toimenpide-ehdotuksista on toimijalistassa jääneet yritykset mainitsematta (vrt. mm. s. 26-28 Korkeampaa arvonlisää biotaloudesta ja s. 33 Kannustetaan rajat ylittävään yhteistyöhön -toimenpiteet).

1.) S. 26 koskien toimenpidettä "Tunnistetaan veturiyritysten rooli ekosysteemien kiihdyttäjänä":

Metsäteollisuus pitää hyvänä, että veturiyritykset on nyt huomioitu strategian päivitysluonnoksessa. Kuitenkin ne on erotettu omaksi kokonaisuudekseen muusta biotalousratkaisuja kaupallistavasta ja skaalaavasta ekosysteemistä. Veturiyritykset auttavat nimensä mukaisesti juuri kasvu- ja pk-yrityksiä skaalaamaan ratkaisuja kansainvälisille markkinoille. Nämä kaksi maailmaa eivät siis elä erillään vaan muodostavat yhdessä kilpailukykyisen arvoverkoston, joka yhdessä vie ratkaisuja markkinoille. Veturiyrityksille toimintaan liittyy merkittäviä riskejä investointien muodossa. Toimenpiteenä veturiyritysten pelkkä "tunnistaminen" ekosysteemien kiihdyttäjinä ei siis ole riittävä. Veturiyritysten riskien jakaminen esimerkiksi varmistamalla veturiyritysrahoituksen jatkuvuus olisi jo selkeästi tehokkaampi toimenpide.

2.) S. 27 koskien toimenpidettä "Ketju biotalouden tieteellisestä tutkimuksesta soveltavan tutkimuksen kautta innovaatioiksi tulee olla eheä":

Eheyttä voisi vahvistaa toteuttamalla hahmoteltu Vihreän siirtymän TKI-ohjelma Suomen Akatemian ja Business Finlandin yhteisrahoitteisena ohjelmana, jonka puitteissa hankkeita voisi rahoittaa from-cradle-to-grave -periaatteella.

3.) S. 29 koskien toimenpidettä "Vahvistetaan ja kannustetaan tutkimuksen ja elinkeinoelämän yhteistyötä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen alueellisen profiloitumisen kautta":

Toimenpiteen tulisi olla profiloitumista laajempi. Yhteistyö on yliopistojen yritysrahoituksella mitattuna romahtanut, eivätkä yritykset tuo enää ydinteknologioitaan yhteistyöalustoille. Yliopisto-yritysyhteistyön kitkat on kartoitettava ja ratkaistava. Rahoitusehtojen kiristyminen ja niistä johtuvat epäselvyydet IP-ehtojen tulkinnessa ovat hiertäneet jo kauan. Lisäksi akateemisilla tutkijoilla ei ole urakannustimia panostaa yritysyritysyhteistyöhön. Keksijätutkijoiden tulisi voida panostaa merkittävästi yritysyritysyhteistyöhön kärsimättä urakehityksessä, jota tällä hetkellä ajaa opetus- ja julkaisutoiminta. Yliopistojen 3. tehtävä tulisi tulla osaksi tutkijoiden työkuvausta.

Myös alueellinen (maantieteellinen) aspekti profiloitumisessa on turhan suppea. Maailmanlaajuisesti kilpailukykyisen ja eri toimijoita houkuttelevan huippuosaamisen kehittyminen vaatii profiloitumista ennen kaikkea osaamisalueen mukaan. Korkeakoulujen täytyy pystyä suosimaan omia ydinvahvuuksiaan ylitse muun tarjonnan kehittyäkseen tunnistetuksi huipuksi maailmanlaajuisesti.

4.) S. 31 koskien "Koulutuksen ja osaamisen vahvistamisen" toimenpiteitä:

Konkreettiseksi toimenpiteeksi tulisi lisätä puolustusvoimien kuljettajakoulutuksen kehittäminen siten, että se edistää nykyistä paremmin työllistymistä palveluksen jälkeen biotalouden korjuuketjun työtehtäviin.

5.) Viitaten tämän lausunnon kohtaan 6 "Kansallinen strategia on tärkeä ja ajankohtainen EU-vaikuttamisen työkalu" toimenpidekokonaisuuden "Kilpailukykyinen toimintaympäristö" alle tulisi lisätä asiaa koskeva oma toimenpide esim. seuraavalla kirjauksella:

Vaikutetaan siten, että Suomen luonnon ja biotalouden erityispiirteet huomioidaan EU-päätöksenteossa. Edistetään myös tähän liittyvää kansallista dialogia, ja eri tulokulmia edustavien tahojen vuorovaikutusta.

6.) S. 32 koskien toimenpidettä "Jatketaan biotuotantolaitosten luvitusprosessien sujuvoittamista [...]":

Kuten YM:n SYKE:ltä tilaaman selvityksenkin julkistuksessa todetaan, lupaviranomaisten resurssit tulisi nostaa toimenpiteenä pysyvästi tarvittavalle tasolle, jottei luvitus viivästy henkilöresurssien puutteen vuoksi. (kts. <https://ym.fi/-/ymparistolupien-nopeampi-kasittely-vaatisi-lisaa-resursseja-seka-valtakunnallista-lupa-ja-valvontaviranomaista>)

7.) S. 35 koskien toimenpidettä "Selvitetään hiilikompensaation vaikutukset biomassojen kestäväälle tuotannolle, käytölle ja markkinoille":

Metsäteollisuus pitää tärkeänä, että hiilikompensaation vaikutuksista luodaan mahdollisimman kattavasti tietoa, ja vahvasti kannattaa ehdotettua toimenpidettä. Yleisemmin hiilikompensaatioon liittyen metsäteollisuus haluaa nostaa esille seuraavat seikat:

- Metsäteollisuus ei kannata metsätalouteen kohdistuvia hiilikompensaatiojärjestelmiä, jotka uhkaavat puuta käyttävän teollisuuden kilpailukykyä ja siten jarruttavat uusiutuvista luonnonvaroista saatavien ympäristöhyötyjen toteutumista.

- Suomen tulee saavuttaa sille asetetut kunnianhimoiset Euroopan unionin ilmastotavoitteet. Hiilikompensaatiomarkkinoita kehitettäessä on tärkeä varmistaa, että metsien hiilensidonta tulee ottaa kokonaisuudessaan huomioon Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Näin tulee toimia myös taakanjako- ja päästökauppasektorilla toteutettavien päästövähennysten osalta.

- Metsäteollisuus kannattaa vapaaehtoisia ilmastotoimenpiteitä, jotka eivät aiheuta hiilivuotoa. Vapaaehtoisten markkinoiden kautta saatavaa rahoitusta tulisi ohjata esimerkiksi metsitykseen, uusiutumattomien luonnonvarojen korvaamiseen kuten puurakentamisen edistämiseen, hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen, maatalouden päästövähennystoimenpiteisiin tai heikkotuottoisten soiden ennallistamiseen, mikäli toimenpiteistä muodostuu aitoa ilmastohyötyä.

8.) s. 37 koskien toimenpidettä "Yrityksiä kannustetaan käynnistämään uusia teollisia ekosysteemejä tavoitteena kehittää teknologioita ja liiketoimintakonsepteja uusien biotuotteiden ympärille":

Toimenpidekirjaus olisi tärkeä muuttaa muotoon "[...] kannustetaan käynnistämään uusia ja *vahvistamaan olemassa olevia* teollisia ekosysteemejä tavoitteena [...]"

Lisätoimenpiteeksi olisi hyvä kirjata myös: *Hyödynnetään ekosysteemin tarjoamat synergiaedut. Fokusoidutaan ympäristöhyötyjen ja lisäarvon maksimointiin koko systeemin näkökulmasta.*

*** 9 Asiavirhe ***

Sivulla 21 sanotaan: "Biohajoavien jätteiden läjittäminen kaatopaikoille kiellettiin vuonna 2016." Tarkemmin orgaanisen jätteen läjittäminen kaatopaikoille kiellettiin Suomessa vuonna 2016. Vain osa orgaanisesta jätteestä on biohajoavaa, ja biotalouden piiriin kuuluu myös sellaista orgaanista jätettä, joka ei ole biohajoavaa.

Jaatinen Timo
Metsäteollisuus ry

Tahvanainen Antti
Metsäteollisuus ry